

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË Ç' DO MUEJ.

Organ i Federatës "Atdheu,, Qandra N. 7.

(VLLAZNIJA)

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Vatikani e Shqypnija
E drejta
Pjestarët e familjes së bletës
Shkrimtarët e Shqyptarve t' Italis
Kufini veruer
Ex libris
Shqypnija në vjetin 1921
Rrokull Shqypnis

S. Gjika
Nji Jurist
K. Borshi
Zoi Xoxa
H. Mesi
Drejtuni
Gjeticus
Chronologues

Mbarshtrues ALI BORSHI

IMIDA

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

E PËRKOHSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Nri 10.

Shkodër Fruer 1922.

Vjeti i III.

VATIKANI E SHQYPTARIJA.

Të shdukunit-në mes të dhimës së përgjithtë - të Benediktit XV, i cili, nder të gjitha Qeverit e botës, kje i pari qi njohti Shtetin e ri Shqypnar, na siellë ndër mënd relacjonet ndërmjet të Shqypnës e të Vatikanit, relacjone qi nisin qyshë ndër kohë të hershme të kristjanizmit.

Periodi në të cilin këto relacjone i shtuen një kaptinë mjaft të randsishme historis së tyne, zen fill prej epopës së lumnueshme të Gjergj Kastriotit, ngallnyesit të turqve, mprojsit m̃a të math të Kshtënimit.

Fatosi i ynë lyp i pat shpesh herë ndihma landore e morale nga Vatikani për të përmbajtë luftimet e përgjakshme kundra urdive të mëdhā të Sulltanave qi msyeshin pa rreshtun Shqypnën e vogel e cila, me një guxim të pashoq, ishte bā pritë e të shtrimit të Turqve n' Europë.

Kahë mjesi i korrikut të vjetit 1466 Sulltan Mehmeti II rrethoi me një ushtri të fortë 150.000 vetësh Krujën, kryeqytetin e Shqypnës. Sulmet e pa-

zaptue ket qytet të famëshëm kjenë thye prej qindresës së madhe të rojes kreshnike, kështu qi Mehmeti, i ndezun n' idhnim, kje shtërngue me u nisë në të parat dit të gushtit tue lanë rreth Krujës Ballaban Pashen me 70.000 ushtarë. Gjergj Kastrioti, tue pā rrezikun qi po i kërenohei liris e kēnsis komtare t' atdheut prej turqve, veshë si kalorës, vojt vetë në Rromë për të kërkue ndihma prej Papës Palit III. Të pritunit qi pat fatosi i ynë në Qytet t' Amshuem, kështu përshkruhet prej Pisko-s në vepren "Scanderbeg", faqe 103: "Si mërrijti (Kastrioti) në qytet ku kish zā të madh emri e trimnija e tij, kje çue me të shpejtë para Papës, përse, si dilet prej Rromakve, një shumicë e madhe klerzish kish ardhë me e pā. Pali, mbassi u poq me të, mbassi souiti me bindi duken e këtij burri e e priti me nderim të math desht qi të çohet në Kolegjë të Senatorve e të flutë para popullit mbi gjëndje t' Epikut, mbi të ndolluna e sundim të turqve për me i njohtë m̃a mirë e për të dijtë me bisedue me m̃a

BIBLIOTEKA PUBLIKE
MARIN BARLETI
SHKODER (2018)

dijení se tjerët.,

Selija Shëjte edhe mbas dekës së Kastriotit e të rámit të Shqypnis nën sundim të turkut u perkujdesue për kóm shqypjár.

Gregori XIII themeloi në Rromë në vjetë 1571, me t' ardhuna të rand-sishme, Kolegjen e Shën Thanasit e cila, si thotë historjaku, "kje e madh-nueshme në qellim, e parasueme ndër mjete e u bâ truëll i vjefshem prej kahë duelen shqypjarë të kthjelltë për kulturë e per zâ". Urbani VIII me Dekret 17 Dhetuer 1631, ngrehi në Rromë Kolegjen e Shën Vasilit me qellim qi me edukue shqypjarët, të cilët, tue u dyndë prej atdheut të tyne për shkajk të ngjarjeve fatzeze, kishin ngulë vënd n' Itali. Për të krye vepren e Urbanit VIII, Papa qi erdh mbas këtij, Benidikti XIV, me Dekret 15 Dhetuer 1743, vendoi qi "t' u shenjohen për gjithmonë në Kolegjë të Shen Vasilit katër vënde djelmve të koloníve shqypjtare të Siqilies, trí vende atyne të koloníve të krahinave kontinentale të Mbretnis së Napulit e trí djelmve shqypjarë të tjera Shteteve mbas pel-qimit të Parve t' Urdhnit të Basilianve. Klementi XI Albani i cili, në zyrat e nalta të fronit Papnuer, e pat për nam me e njohtun vedin t' ardhun prej Shqyp-nije, tue dashtë me lanë një shëj të këtij kujtimit qi ruente, shenjoi në Ko-legjë të Propagandës Fide një bursë për djelmt e krahinave t' Epirit ku për-herë njëni do të xënte vendin e tjetrit n' ushtrim të misjoneve për dobí të komit të vet. Klementi XI ngrehi kole-

gjen Italo - Shqypjtare të Shën Mitër Korones.

Benedikti XV me Dekretin 10 korrik 1918 të Kongregacionit të Shëjtë për Kishen e të Lemit themeloi në Badin historike të Crottaferratës, Seminarin "Greko shqypjtare Benedikti XV."

Seminari i ri, i ngrehun e i mbaj-tun me shpenzime të Selis Shëjte ka per t'u zgjanue mbas nevojve të kohës e për të mërrijtë në madhnin qi lypë qellimi i naltë për të cilin është ngrehë. Ky ka per qellim me pregatitë me-shtarët e ri të Shqypnis së ré, tue i a terhekë propagandës së rrezikshme të klerit grek. Në ket seminar gjinden 15 djelm, t' ardhun prej Shqypnijet e prej koloníve shqypjtare t' Italis. Këta djelm, të cilët padyshim kanë për t' i dhanë një shkas bukur të mirë naltsi-mit moral e shpirtnuer të klerit ortho-dhoks të Shqypnis së jugut, janë tue u edukue nder xanesa liturgjike prej Etenve italo - shqypjtare të Badis së Shën Nilit.

Në salonin e math ku flëjnë nxân-sit e Seminarit, Etent kanë vù në shëj miradije ket epigrafë:

Benedetto XV Pont. Max. - quod litteris ritibus discipline Ecclesiae ad Orientem promovendis summa cum munificentia - sacrum Eproumi paedagogium - in hoc coenobio instituerit monachi grati animi ergo monumen-tum posuimus - Anno P. Christum MCMAVII.

Për të dhënë provë të hollsis së vet politike e per të dishmue simpa-tit amore ndaj komin e Gjergj Kastri-

otit, Benedikti XV emnoi pranë Qeveris Shqyptare një delegat Apostolik, Emz. Ernest Cozzi-n. Me të tillë akt Vatikani kje i pari ndër të gjitha Mbretnit që njohti zyrtarisht Shtetin Shqyphtar.

Në prill 1921, Papa, shtye prej ndiesive të dhimshunís, u shenjoí fëmijve skamnorë t'atynë krahinave t'ona të damtueme prej luftes e prej termekut një lëmoshë 200.000 L. italiane pá kqyrë në të dâm ndryshimet e besimit.

Në Shqypni është i unjishem dishiri që këto relacione të hershme me Selin Shëjte të vijojnë edhe në kohë

t'ardhshme me divocion e dashni mâ të madhe e që raportave ndermjet të Shtetit shqyphtar e të Vatikanit t'u ípet sâ mâ parë ajo veshë e nevojshme që lypin ndrrimet e gjendjeve politike të Shqypnis.

Duhet prâ që Qeverija Shqyptare të dergojë pavonesë pranë Selís apostolike një përfaqshues të vetin e të fillojë me u marrë vesht për të zbluë që do veprim të Qeverís së Belgradit, që përpíqet me zanë vendin e ish-monarkís austro-maxhare ndër relacione me katolikë të Shqypnis.

Sotir Gjika

Bari, me 27 Kallindur 1922.

E drejta.

Një artikull i nenshkruem me pseudonimin Shkodrani e i botuem tash disâ kohë në të përkohshmen *Agimi*, që fliste mbi nevojen e përmirsimit të ligjëvet në Shqipëni e që ftonë jurist-konsultat t'onë të hudhen në lamë të shtypit, t'ue shkruë mbi çashtje juridike, më shtyni edhe m'ue të shkruëj pak mbi një të tillë objekt, t'ue marrun si bazë fjalën "e drejta". Artikullisti me artikullin e tij, pa i peshue gjith ato vishtirsina që munden me u tokue në formim të ligjëvet të reja ose në përmirsimin e tyre, t'faqë me një herë nevojen e përmirsimit të ligjëvet si mbas zakonevet të vëndit.

Në një Shtet si t'onin të rilindun, natyrisht nevojët do të jenë të shumta

e të ndryshme, kështu që vetiu kuptohet se do të jetë e pa mundun shpejtë për së shpejti të krijohen ndër në ligjë të reja. Për arrsyena që këtu nuk e kemi në qarkun e objektit t'onë t'i rrëfejme, dishiri i artikullistit me kerkuem ligjë të reja, sot për sot është i pa vënd e i kotë. Por me gjithë këtë, t'ue dashun të i a përmbushí tjetrin dishír, po marr fjalën "e drejta", për të gjetë rastin me folë mbi një çashtje juridike.

Asht një punë e njohun prej kujdohit se e drejta ka lë bashkë me njerin, t'eta e të çilit është e mvarun tek ajo. E drejta është një nevojë e pa shkoqun e njeriut e ai që nuk i a njëh të drejtën tjetrit është pa dyshim një kështë e eger. Idët e të drejtës, si t'hamë sipër, u janë futun në trû njerzvet qysh në kohë të daljes së tyre

në ket botë, janë caktue e kufizue me disa rregulla e ligjë të posaçme, të cilat kanë pasë kurdoherë për qellim me i a sigurue nierzvet lirën e tyne qi don të i a grabisi i forti e i fuqishmi. E drejta është e nderueme gjithëherë si më e larta nevojë e cilësi e nieriut e ai qi ka guzue t' a shklasë këte është njohun si më i poshtri nieri në çfarëdo kambe të lartë a po të fuqishme qi të jetë qenë. "E drejta është e lartë, e lartësi mbi të nuk ka," thojshin arabët, tue dashun me tregue me këto fjalë se nuk ka fuqi në ket rruzullim qi të triumfojë mbi të drejtën.

Vertetë se shum njerz, sidomos diplomatë ambiciozë, kanë krijuë në kohna e vende të ndryshme një theori të ré, ku rrëfejnë se fuqija mundë të drejtën, por kjo theori e pa themel nuk ka mundun kurr të përhapet e të pranohet tu nierzti shpirtmirë e liridashës qi ka pasun bota e qi shpresojmë t' i ketë edhe sot. Do të vijë një ditë, kur njerzimi do t' arrijë në zenitin e lumtëris së tij me evolucion qi do të bājë e ku e drejta do të ngallnojë mbi dishiret e pa ngishme t' imperjalistëve. Këtë gjë na e dishmojnë edhe fazet e ndryshme qi ka ndjekun gjer më sot e drejta nderkomtare që prej kryengritjes së madhe të françezvet ku e drejta duel fituese. Shpresa e besimi se e drejta do të triumfojë në një ditë vjen për ditë e më tepër tue u shtue. Kush mund të na sigurojë se Shoqnia e Komevet qi sot është dukun n' orizontin politik të botës si një hyll i zbejtun, nesër nuk do të ndriçojë para

syvet t' onë si drita e diellit? Po, ambicioni i nieriut nuk ka cak as kufij. Por a nuk shohim nevet sot një ndryshim sa nata me ditën në mes të ligjëvet qi ishin në fuqi në kohnat e mesme e t' atynevet qi janë sot në veprim? Shoqnia njerzore e sotëme lëshon të fëshame mallkimi ndaj njerzt e kohnavet të kalueme ku njerzt e zanun rob u hudhshin për së gjalli mbi turrë të druget për t' u shkrumue. Pra mendimi i ëm qi e drejta do të ngallnojë dikur mbi fuqin nuk është fryti i një idës fantastike, por i bazuem ndër evolucionet qi ka pasë shekulli gjer më sot.

E drejta për të cilën bājmë fjalë individualisht sidomos, është plotsisht e sigurueme me ligjët e vume. Ligja sot për çka u përket të drejtavet individuale nuk bān ndonji ndryshim në midis të më të fuqishmit monark e të ligshtit fshatār e qi të dy këta janë përgjegjës para ligjës për fajet e gabimet e tyne. Të gjitha në një shtet janë të monarkut: ushtria, flota, vizari etj. etj. Por bje fjala, kur një nga populli ka një të drejtë private qi t' ankohet ndaj vizarin, përfaqësuesin e saj e fton kurdoherë në gjyq, pse i vetmi autoritet kompetent për veshtrim të tilla padinavet është, pa dshim, gjyqji, i cili vepron mbas ligjëvet në fuqi. Nga ky shembëll rezulton se në sigurim të drejtavet vetjake t' individualvet i vetmi mjet mprojtës është ligja. E drejta sigurohet nder ligjë qi përcillon Fuqija Legjislative. Ligja do të nderohet, pse është mprojtjsja e dalë-

zotsja e të drejtavet.

Ligja është qi i a shtje ndër trû gjygtarit se e drejta është mbi ç' do fuqi tjetër. Prap ligja është qi e qorton e e dënon gjygtarin po qe nevoja, d. m. th. në qoftë se ai i largohet së drejtës.

Më një artikull tjetër kam me folë mbi ligjët t' ona e se der ku këto munden të permirsohen si mbas nevojëvet të soçme. Por qysh tash do të jemë i shtërnguëm të them se ligjët nuk munden m'u sajue, tue i ra punvet nepër të, pa u mëndue mirë. Në mbarështrim të ligjëvet ose në për-mirsim të tyne lypset një aftësi e plotë,

nji eksperiencë e gjatë e një studim i thellë; pse për ndryshe një gabim sado i vogël kish për t' i kushtue popullit fort shtrëjt.

Sa për modifikim të ligjëvet, sot më mirë të kërkojmë zbatimin e tyne me shpejtë e pa nderlikime, për të cilën punë lypset t' interesohet Ministrija e Drejtësis, tue mbajtë një kontrol e vrrejte të fortë mbi nëpunsit e drejtësis e më tepër mbi gjygtarët. për në daçim edhe na m' u madhështue se edhe ktu në Shqipëri: E drejta ngallnon mbi ç' do fuqi.

Nji Jurist

Shkoder, me 14 Fruer 1922.

PJESTARËT E FAMILJES SË BLETËS.

Qyshqi i parë e i vetmi për jetesën e bletës është gjendja familjare. Kurrnji prej pjestarëvet të familjes nuk është në mundje me jetuem veçmas, përse n' ushqim, në rrojtje e në përpjekjen për jetesë, mvaret njëna prej tjetërs. Detyrat i janë të përpjestueme gjithsej cilës pjestare të familjes, e gjithsej cila e kryen at detyrën e vet të shënueme në qetsi e pa trazime; kështu puna plotsohet në qetsi, e në shtëpin e tyne mbretnon bashkimi, shoqniya, harmoniya e vertetë. "Puno në daç me hângër e me jetuem!", e këjo pikë është arsyeshme qi ndër njerz nuk mujt m' u vû në zbatim, ç' se u krijue njeriu e zbriti në syperfaqen e tokës, ndër pjestarët e familjes së bletës vërtetohet. Pjestarët e dobët nuk pranohet në shoqni, nuk ba-

shkvëprohet me të, e kur ndollë se ndonji pjestare nuk e kryen detyrën e vet si lypset shoqet e vërejnë me sy të keq, përse "Jo e dënjë për me jetuem!", e së fundi a e ndjekin nga shtëpia ase e dënojnë për ndjekje. E sikur nder në njerzit të pasqyruem me trû e gojë, etj... t' u vërtetonte shka ndollë në mes të familjes së bletës..... shka kishe me thënë ti, o lexues?

Familja e bletës përbahet prej tri lloj grëpëzash të zeqem njëni prej tjetrit prej trajtave të ndryshme të trupit të tyne e prej detyrave qi kryejnë në jetesë: kështu kemi Mbret-neshë - Pustorë (Zoga) - Mashkuj. - Mbretnesha - Grëthëzi i quejtun me këtë emën është nana e të

gjith popullit mbarë, e e vetëmja në mbretin e bletës e pasunûeme me aftësin me l'âm voe prej të cillavet mandej lëjnë të tjerat pjestare të familjes. Mbretnesha shquhet prej puntorëvet për barkun e gjatë e të rrumbullakët q' kà, e përse mveshun prej fletavet vetëm dëri në mes të trupit; prej mashkujvet të frÿet e leshatakë ndryshon për fietat e shkurtuna, për trupin e vet të vogël, por shumë m'â të gjatë e të shkathtë. Kush e kà pà një herë mbretneshën mandej e njëf gjithmonë.

Mbasi është e vëtëmja q' kà aftësin me bâem voe, prej kësaj mvaret të shtuemt e familjes e kështû prodhimi në mjalte q' mûnd të nxirret. Voet e bâeme jânë të gjitha të njëj lloji e prej këtyne lëjnë edhe mbretneshat. Por të lëmt e puntorevet asë të mbretneshavet mvaret drejtë për drejtë prej ushqimit q' marrin voet e në smadhimin e qelës më të cillen gjindet voeja. Kështû, një voe q' merr një ushqim të pakët e q' është në banim më një qelë (sÿthë) të ngushtë ep një puntore (zogë). Kur bletat kânë nevojë për një mbretneshë, at herë bletat smadhojnë një qelë tue bashkuëm tri prej tyne e një voe të vetme q' l'ânë e ushqejnë ma së miri.

Pjesa pjellore e trupit të mbretneshës kà një smadhim të veçantë shka nuk shifet ndër të tjerat bletë. Mbas 5-6 ditvet q' lën, mbassi q' të shetisin një ka një të gjitha qelat, merr fluturimin për ajr me qellim q' m' u ndeshë me ndonji mashkull. Kët fluturim e përsëritë për shumë herash deri sà q' të barrsohet mjaftasi. E mashkulli, mbas

të kryemt e kësaj detyre, vdes, e mbretnesha kështû këthen në shtëpîn e vet, kû, në fûnd të gjithsejçilit sÿth të fashullit (hoj) lën kà një voe shka ndollë mbas tri ditvet të barrsimit.

Përgjithësisht mbretnesha rron 4-5 vjet, në vënd q' puntoret, shkaku i pûnës vështirë q' kryejnë e të luftimevët të përditëshme q' bâjnë kundra anmiquet gjithfarësh të zgjojit, nuk kânë një jetë m'â të gjatë s' 40-60 ditvet.

Mbretnesha bân prej 2000 deri më 5000 voe më një ditë, tue filluem me i l'ânë në sythin m'â të mesmin të zgjojit. Por, me t' afruem të stinës së vjeshtës numri i voevet të bâeme më një ditë fillon m' u paksuem. Pjellsija e mbretneshës shkon tue u paksuem gjithnji edhe me të kaluemt e vjetvet, e kështû mbas së tretës vjetë të jetësës së sajë prej voevet fillojnë me lëm vetëm mashkuj, tue u shkaktuem këso dore vorfnimi e shkatrimi i familjes. Për me pasë një prodhim të mjaftshëm është nevoja q' puntoret të jën më një numër të madh, e për me i pasë këto, duhet q' edhe mbretnesha të jët e ré

Voeja çilë mbas tri ditvet, tue në shesh një krÿmz të vogël e të bardhë q' mûndet me kënë mbretneshë, puntore asë mashkull, si mbas smadhimit q' kà sÿthi e si mbas ushqimit q' ka për të pasun deri tri ditë para. Mbretnesha bân e aftë me hÿem në detyrë mbas 10 ditvet, q' çilë voeja, puntorëja mbas 21 e mashkulli mbas 24 ditvet.

Bletat e squeta e gjithmonë vepruese, kûr shohin se mbretnesha është plakë

ase është e smûet, e nder veprimet të veta është e kadalshme, ushqejnë një tjetër mbretnëshë të ré me shpejtí, e rrisin tue e mprojtë abolla qi e para mos t' a mbysin, e plaken, mandej e qesin përjashta shtëpís, ase e mbysin, ase (këjo ndollë rrallë herë) e lënë me jetuem me të rén.

Puntoret (Zogat) Pjestaret e dya të familjes së bletës, përgjithësisht janë të quejtuna *Bleta* (punto.e-zoga), e këta janë qi kryejnë të gjitha veprimet e zgjojit. Deri sá janë të reja e të vogla kryejnë vetëm veprimet e mbrendshme të zgjojit tue përftuem fashullin (hojin), tue përpjestuem nder qela lëndën e prûeme p.ej bletave të mëdhaja, tue ushqyem voët, tue dlië qelat prej trupavet të vdekun, shkurt tue plot-suem të gjitha nevojët qi zgjoji ka përmbrenda. Tek sá të fillojnë m' u rritë, shka ndollë mbas 15-20 ditvet, fillojnë me dalë jashta zgjojit tue bâem fluturime rreth e rreth, e tue e hapë fluturimin përditë e mâ tepër. Tek sá marrin aftësin me fluturuem gjatsisht e me kryem detyra mâ të rânda, fillojnë me mbledhë nektar, plûhun lulesh, uej, etj, ..., tue shkuem lule më lule, prej një bîme më tjetrën në kërkësë të lândës së nevojshme qi me kujdesim të madh mandej e dërgojnë në shtëpín, kû trajtojnë me mjeshtrín e tÿne të veçantë qelat (sÿthat) e fashullit kû mandej mbretnesha lën kah një voë në fûnd të gjithsejçillës.

Nuk është rrallë me pâm bletë qi fluturojnë në blegrim lule më lule. Shkojnë me mbledhë nektar, e tue

lkûndë lulet shkaktojnë të shkûndunit e plûhunit të lules, të cillin me kujdesim të madh e mbledhin e brûmojnë, e ne e mram i a njeshin kofshavet. Lânda e mbledhun e e dërgueme në zgjue vyen për ushqim të tyne, të krÿmbzavet, të mbretneshës, të mashkujvet e një pjesë e madhe ruhet për ushqim nder mûej të dimnit.

Disà thonë gabimisht se bleta mbledhë nder lule mjaltë. Mjalta nuk është një lëndë e gatishme në natyrë, por bleta e ká at aftësi qi m' e përftuem me cillsin e vet të veçantë me të cillen e ká pasunûem natyra. Bleta shkon lule më lule, përmledhë lëndë ushqimi për vetvehten si mbas dëshirit qi ká, e mjalten e qet nga goja, e prej tet qandrravet qi përmban në nepërshkim të katër rrathëvet të barkut, qet dyllin në trajtë të lmoshavet të holla. Æsht vërëjtë se bleta për me bâem një gram mjaltë do të qësë gadi një 2000 lmosha mjalte.

Bletat puntore janë të gjitha fëmna, por pjesët femnore të cillat cillsojnë fëmnat, organet genitale, nuk janë të çqueme, prandej fuqija pjellore nder to mûngon kryekput.

Sikurse u tha edhe mâ syfri, puntoret janë pjestaret e familjes së bletës të cillavet i u është ngarkuem detyra mâ me randësi, tue kënë se këto përtojnë fashullin mjalten, organet e për-bajnë mprojtene zgjojit e të vetvedit, Tue u bâ báll shumë rreziqeve rrokull jetësës se tÿne, ligshohen e damtohen në trup, e jetesa e tÿne prandej nuk shpëton mâ tepër se 40 ase 60 ditvet.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Ka' i hërë ndollë qi jetojnë edhe më gjatsisht, por më tepër janë ato qi lëjnë përpara mojit të gushtit ë munden me kapercyem deri në mojin e prillit të vjetit qi ndjekë.

Mashkujt — Mashkujt, janë të vetmit vehtje të familjes së bletës të pasunûeme me orgânet genitale mashkullore. E kanë trupin më të madh e të shëndoshtë se të puntorevet, por më të shkurtë se të mbretneshës. Janë leshatakë në trup e fletat i kanë aq të gjata sà qi i a mveshin të gjith trupin. Nuk e kanë gjûhën të çqueme si të bletavet sà me thithë nektar prej lulevet e nuk e kanë për mjeshtëri me mbledhë plûhun lulesh; nuk kanë thimth, e nuk kryejnë asnji pûnë në zgjue. Nuk e kërkojnë vetë ushqimin për vetvehten e tÿne, por han, pîn e jetojnë në ku-

rriz të puntorevet. Për gjith ditë në mes të ditës dalin jashta zgjojti me bark të mbushun e ngjiten n' ajr tue fluturue me gzim nën ngrohtësinën e diellit. Të lodhun prej fluturimit të gjatë, mandej, së shpejti këthejnë në zgjue me ngrânë, sikurse të kishin krye ndonji pûnë të vështirë!

I vetmi qellim i mashkullit është me barrsue mretneshën sikurse u tha më syfri. Familja i ushqen prej prëndverës dér qi mbretnesha të jët e barrsue me mjaftasi, e kështu deri në mûej të gushtit; mandej, bletat vendosin m' u librue prej tynë; prandej i ruejnë qi mos t' i afrohen mjaltes për m' e ngrânë, i dëbojnë tue i qitë jashta zgjojti, ase i dënojnë për vdekje e i mbysin tue i therë me thimth.

Kadri Borshi

Shkrimtarët e Shqyptarve t' Italis.

AGOSTIN RIBEKU

Në ditët e sotshme, në mest t' Italo-Shqyptarve qi, pothue, hudhen fare në harresë atdhën e gjyshve të tÿne, shquhet Agostin Ribeku, i cili i ka rá mbrapa gjuhës s' onë në një kohë kûr — si thotë ai vetë — n'Itali nuk dihes a kishte një Shqypni e a rronte një popull shqyptâr.

Errësina e turpëshme qi mbulon-te bashkatdhetarët e tij, shton më tepër vleften e A. Ribekut, pse ai vetëm, në mes të këtij pakujdesit të për-

gjithëshëm, ngrehë zânin si luë kundra pa drejtësis europjane.

Gjithnji i pari në mbledhjet që bëhen për të mirën e A dheut t'onë, ai në ç' do rrast rrok pëndën e i kallxon botës së qytetnue me libra e të perkohëshme, se nga ç' do pikë-pamje shqyptari mëllon lirin e vet *pse është ai fjet më i pari në Balkan*. Fjala e tij e rreptë pasqyron bukurisht zemrën e rrehtë të vjershtorit qi në mund të durojë as pak ve-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARRIN BARLETI"
SHKODER (2018)

rigat e rânda, me të cilat kje lidhun për kaq kohë, atdheu i gjorë. Por si-domos mprehë shigjetat e tija kundra dhëlpënis greke që ka sjellë mbi token t' onë mizori të pa - tregueme. Kujton shkrimtari italo-shqyptar, me hidhënimin e shpirtit, të gjitha vëndet e djeguna e të rrenueme nga ata të pa-zëmër; kujton vajtimin e math të muhaxhirve, lotët e mallënjyeshme të nânave shqyptare kûr nga ûja vdisnin me fëmí në gjí, në kohen e pushimit grek. Në mes të gjithë këtij piklillimi, vjeshtori i Spezzanos ndien edhe ai zëmërën e vet bujare të coptueme e hjedhë mallkimin e përjetëshëm mbi tanë Europen, e cila shikjon vëejtjet që pëson shqyptari e rri e habitun. Si doktor që është, zgjatë dorën për së largu mbi të burgosunit e shkretë, i përgzon me ambëlsi e u thotë me zëmërën të lëndueme: Shqyptarë, *nulla fides in Greco!* Agostin Ribeku, pra, më shumë se letrár ka vleftë të madhe për në si atdhetár i flakët, si ai që merr pjesë thellësisht në hidhënimet e gëzimet t' ona.

Shqyptarët, si ç' do popull tjetër që gjindet në shkallen e qytetnimit, kanë detyrë të shëjtë të nderojnë të të gjithë ata që shquhen për mendje të thellë e për ndjenja fisnike, të cilët nesër do të xënë një vënd të meritueshëm në letresin dhe historín t' onë. Tue vazhdue mbas shëmbëllavet madhshtore t' atyne që dijen të lënë një émën me ndër e që s' u kursyen me mish e shpirt për përmbushjen e një idhealit të lartë, shqyptarët bëjnë një

veper patriotike të pa-çmueme: nga balli i këtyne njersve të fortë shkelqen rrezja e një jete të kthjelltë, pse nder ta rron pjesa më fisnike e Atdheut. Është e vërtetë se shpesh herë errësinë e kohës e pa kujdesi i njersve hjedhin në harresë kta zëmër bardhë po s' u ndodh ndo' i njeri që t' i dergojë djat mbas djali, pse si thotë Oraci:

..... omnes illacrymabiles

Urgentur, ignotique longa

Nocte, carent quia vate sacro.

Na pra, së do të harrojmë ata që meritojnë të gjithë adhurimin t' onë pse vetëm me shëmbëllat e tyne do të lartësojmë zëmrat e djelmve t' onë, tue i përgatitë atdheut të dashtun një të ardhme më të lulëzueme.

Në Spezzano Albanese, katund i vogël i krahinës së Kosencës, leu me 6 të Kallndorit 1867 Agostin Ribeku prej Domenik Ribekut e Atiljes Mortati. Filloi mësimet e para në moshën 14 vjetsh e vazhdoi gjimnazin në Kolegjen e Shën Adrianit, në Shën Mitër Korone, prej kahë u nis për Napul ku mbaroi Licén. N' at qytet shkruet në degen e mjeksís e në gusht të vjetit 1896 mori lavrenë në kirurgji e vërtëtimin si zyrtár mjeksije. Me 1898 mori për grue Rozen Batisten Tarsia për të cilën pushqen një dëshni të posaçme. Që në këtë kohë Agostin Ribeku kishte ngulë vënd në Napul ku praktikonte me kujdes degët e veçanta Ostetrisë e t' Eletroterapis, kur prindët të ramë nga mosha, e thirren pranë tyne e ai u shpejtue të ngushillonte dijet e fundit e të mbushte de-

tyren e shëjtë si djál përpara atyne qi i falen jeten.

Agostin Ribeku, i pajuem me vullnet të math, në mes të vizitave mjekësore, di të gjëjë kohen e duhshme për të mprojtë të drejtat e atdheut e rrokë pënden pa pritue për t' i rrëfye botës dishiret grabitse të fqijve t' onë. Qe si thotë ai vetë: «Qyshë në vogëli ushqeva dashuri të posaçëm për nënën dhe për Shqipërin të cilave u kush-tova mëndimet më t' ëmbëla dhe ndjenjat më të fjeshta, tue shkruar artikuj në të përkoshmet shqype e italjane mbi çashtjen komtare e tue marrë pjesë në shum kongrese qi baheshin per dobën e tokës arbnore.» Kështu, pra, me 1896 mori pjesë në Koriljano Kalabro me Jeronim De Raden, Konfortin, Lorekjon, Argondicen, Biloten në Mbledhjen gjuhsore, në të cilën Françesk Krispi pranoi kryesin e nderit me një telegrafë ku u çfaq shqyptar «si nga gjaku dhe nga zëmra» Në ket kongres ai këndoj vjerrshen «Vullaut Arbresh», vjerrshë e shkurtë, por me randsi të madhe pse permban ndiesi bujare, në të cilën vjerrshtori shtyn shqyptarin të shkundin zgjedhen e padurueshme e të mbajë famën qi pat qemoti:

Arbresh fuqishëm, zgjoju ka giumi e ngreu,

Ngreu, Shqyptar, ngreu, merr pënden në dorë e këndo njerzit e famshëm qi të kanë nderue në që do kohë e në që do rast pse

... ë t' ëndi Odhiss' e Aqileu,
Lisandri i Madhi që te Pela u lé,
Skandri e Boçari, që si shgjet shkelqeu,

Fuqishmë arbresh.

Me 1903 kje i pari nga italo shqyptarët qi mori pjesë në kongresin shqyptar të Napulit ku mbajti fjalimin: *Shqypnija është një shtet me të gjitha të drejtat historike, etnografike e gjeografike qi së mund t' i mohohen në shtë të fqijve, të cilët mundohen t' a grabisin — Çë kërkon e në që mënyrë mund t' arrijë qellimin?* Në ket kongres A. Ribeku këndoi këngën *Kombëtare* qi entuziasmoi të gjith kongresistët e qi kryetari Z. Akille Torelli e barazoi me poezi të Homerit.

Me gjithë qi gjykimi i Z. Torelli-t është tepër i lartë, *Kënga Kombëtare* është poezija më e para e librit «Vjersha Malli», si për stilin e kthjelltë, si edhe për ndiesi atdhedashtnije.

«Zgjoju e ngreu shqiptar i ri

Ruaj sa armiq të kan rrethuar,

Këta të thonë se ti nuk di,

Se je burrë i egersuar;

Thonë se kombi shqiptar

Nuk pak kurr qiteteri

Zgjoju i moçëm luftëtar

Me kriet ngrei varrin ku rri.

Kështu pra - më shkruen A. Ribeku - për popullorizimin e çashtjes shqyptare në mes t' arbreshve të këlusheëm qi bájshin një gjumë të turpshëm, përktheva dramën e Sami Frasherit «Besen».

Së ka nieri nga shqyptarët qi mos të njohin randsin e këij dram, jo si vepër letrare po ma shum si vepër politike pse ju kallxon e llaçi atyne qi së ra njohin se shqyptari e mban besen e dhanun e tue i bā ballë sa-

krificëve të mëdha, e sakrific më i madh së mund të gjindet se sa i ati të vrasë të birin; e pse? . . . . pse dha fjalën e nderit, besën e shqypitarit. Agostin Ribeku filloi të përkthejë dramën e Sami Beut në at kohë kur fletoret europjane së pushoshin tue shkruar: — shqypitarit së duhet t' i xam besë, as duhet të vëmë kambë në Shqypni pse na vrasin mbas ferravet!

Të mjerët ju! — thrërit nga fundi i Kalabris bashkatdhetari i ynë — të mjerët ju që së njëfni edhe mirë shqyp-tarin! Shqypitarit së duhet t' i xeni besë? Keni të drejtë që gjykoni të tjerët nga vehtëja e juej që orë e ças mohoni fjalën e dhanun, por, me kenë se për shqyp-tarin së keni dashtë të dini kurr, un ju përkëthej shembllen madhështore që na jep Sami Beu: hapni syt mirë, lexonje e mandej më thoni se ç' është shqyp-tari.

Këjo është vepra e ky qëllimi i përkthimit.

Por edhe Agostin Ribeku ka me të vertetë karakter shqyp-tarit, të fortë si shkamijt ku banojmë: është kryelartë për nierzit atdhetarë e me mend që levdon komi i ynë; kështu pati korrispondencë të dendun me Shahin Kolonjen, Faik Konitzen, Pandeli Evangjelin, Midhat Frasherin e me të gjithë dashamirët italo-shqyp-tarë si Anselmo Lorekjon, Seremben e të tjerë. As kurseu fjalë mallkimi për të gjithë ata që së kanë në kujdes fatin e Atdheut.

Më shkruen Ribeku: "Me 1916-17, kur gjindeshe në Romë në rrastin e ardhjes t' Aleksandrit të Serbis, së deshta t' i u paraqiteshe Esad Pashës: dora e ëme, si nieri me ndër, së mund të shterngonte doren e trathtorit t' atdheut. Përkundrazi shterngova me mall doren e Avni Rustemit kur me 1919 erdh të më bajnë një vizitë në Spezzano, me të cilin së folme për tjetër veç mbi Shqypni e mbi padrejtsin e fqijve që së duen të na lanë të qetë ndër tokë t' ona.

Me 1914 Agostin Ribeku kje si dragoman në mes të Riçioti-t Garibaldi e Shahin Kolonjes e kam relacione e dokumenta të panumërta - thotë ai vetë - që një ditë do të jenë të nevojshme për ata që do të shkrujnë levizjet e para të çashtjes komtare. Por së mjafton: shkrimtari italo-shqyp-tar, i palodhun ndër mendime të tija, së ka lanë asnjë herë në pushim pënden e tashti, tue barasue vjetërsin e gjuhës s' onë me atë të Virgjilit e të Homerit, po shkruen veprën: "*Vetusta della Lingua albanese e sua importanza nella spiega del Mondo antico*".

Veprat e shkrimit në randsi që ka nxjerrë në dritë der në sot janë si premtim për në të vullnetit t' atdhetarizmit të tij për Shqypni e në tërme pret edhe tija vepra prej Doktor Agostin Ribekut.

Zoi Xoxa

S. Demetrio Corone me 22 I. 1922.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETTI"
SHKODER (2018)

ÇASHTJA E KUFINIT VERUER.

Vijim prej Nr. 9.

Kufij lehtësisht të caktueshëm.

Si e kemi thënë më sipër më lehtësisht kufini veruer mund të caktohet qysh prej [vís së Goricës, e cila derdhet në Bunë e deri ndër skaje të Këlmëndit e të Gucis; nga se për këtë vijë vendim' i Londrës ep si themel një vijë, e cila si për arsyena topografike edhe topografike të diftueme në vendim edhe ndër proces-verbalet e komisionit për caktimin e kufijvet mundet [mâ me lehtësi me u caktuem. Nonse këta kufij nuk qenë definitivisht të caktuem prej komisioni, prapë se prapë këta mund të shenjohen lehtësisht, tue marrë për bazë: a) vendimin e Londrës, b) mendimin e shumicës së misvet të komisionit, c) arsyenat topografike edhe ç) skajet (limites) e tokvet të njenit e të tjetrit mal ose katund.

Kerkesa Serbe.

Ndër kolinat e fundshme është folun shumë mbi dishirin qi ushqen Jugosllavia, qi kufin' i 1913 t' jetë i rektifikuem në një mënyrë të pelqeshme për atë. Mbas lajmeve të marruna konfidencialisht rektifikimet e dishrueme prej Jugosllavis janë këto:

a) Nji pjesë e tokës shqiptare këtej Drinin, e cila tue u nisë nga prendim' i qytetit të Dibrës prej urës së Spiles shkon m' u bashkuem afër ka-

tundit të Lukovës, për me i lëshuem Jugosllavis rrugën e vjetër të Turqis, e cila tue u nisë prej Stuge me shkuem në Dibër, përshkohet për një pjesë nëpër tokë shqiptare;

b) Bjora me një pjesë veri-lindore të Hasit në gjû të Drinit, me qellim për me improjte Pizrendin; këjo vijë kalon nëpër maje të Gjalicës, nga lindja e Vadit, për me u pjekë ndër male të Korabit.

c) Sukat e Moksetit me Veleçik, me qellim gjoja me improjtë Podgoricen.

Si shpërblim të këtyne vendeve Serbia i lëshon Shqipnis katundin e Linit në liqë t' Ohrs me një pjesë të të rrugës Elbasan-Starovë qi kalon nëpër tokë jugosllave.

Mâ e shumëta e këtyne rektifikimeve janë në një kundrështim të plotë si me mendimin e Londrës, ashtu edhe me ato të misvet të komisionit për caktimin e kufijvet të veriut, tue shkuem se ato vendime qenë dhënë në një kohë kur Serbia nuk e pat realizuem idealin e sajë: bashkimin kombëtar, edhe veç kësaj nuk bâhen mbi themel shpërblimi n' interesë të Shqiptar, sikur ka me u diftuem mâ poshtë ndër *Kerkesat shqiptare*.

Përtundim.

Ky artikull qi po botojmë këtu në Agim është një pjesë e një raporti, qi u dë, si delegat i Shqipnis në Li-

dhjen e Komevet kishe përgatitë, në rasë po t' ish se Lidhja do t' a zgjidhte ajo çashtjen e kufinit. Tue qenë se këjo çashtje u rregullue prej konferencës s' ambasadorvet në Paris me 5 e me 9 të Nândorit 1921 edhe i vertetue prej Këshillit të Lidhjes së Kombevet me vendimin e vet të dhânun në Paris me 19 Nânduer 1921, sot e shof të tepërt m' e botuem *in extenso* tekstin e atij raporti, si për ndryshimin qi muer këjo çashtje me këto vendime, ashtu edhe për arsye se qe e shkrueme në një trajtë zyrtare e jo për botim; prandej pra po kundendohen me i xjerrë vetëm disa copa, tue i shtuem edhe disa mendime të reja si mbas rrjedhës të ngjarjevet, sa me u hedhë këndojsvet të kësaj së përkohëshmeje pakë dritë mbi gjendjen e kufinit veruer.

Për m' e treguem edhe më qartas zgjidhjen qi ka marrë këjo çashtje, nga e cila shteti edhe populli i jonë ndër vjetët e fundit ka vuejtë edhe është tue vuejtë ndër shumë pikëpamje, po botoj tekstin e vendimit të konferencës s' ambasadorvet, qi u dha në Paris me 9 Nânduer 1921:

"I. Qeverit qi shenjojnë këtë vendim e njofin qeverin e Shqipnis, të përbâmë në shtet sovran edhe i pavarërrun.

"II. Nji komisjon i përbâmë prej katër misvet, t' emnuem prej qeverivet shenjuese të këti vendimi, ka me qenë i ngarkuem, në një kohë sa më të shkurtër për m' e caktuem në vend vîn kufizore të veriut e të veri-lindjes së

Shqipnis, me shartet qi po diftohen këtu poshtë:

"III. Me qellim për me i siguruem marrëdhënjet mirëfqsije ndërmjet të shtetevet qi ndodhen nga njena edhe nga tjetra anë e vîs kufizore qi ka për t' u caktuem, komisjon' i përmendun ka me marrë para sÿsh, deri sa është e mundun skajet administratore edhe interesat ekonomike të vendit. Ati i duhet sidomos m' e rektifikuem vendimin e dhânun me 1913 prej konferencës s' ambashatorvet të Londrës:

"a) Në krahinë veri-lindore të Shkodrës, në mënyrë për m' e siguruem mbrojtjen e këti qyteti, me i siguruem grykat edhe mbrojtjen e Podgoricës edhe me i a siguruem popullësivet shqiptare fqisore kalimin e lirë nepër këtë krahinë me bagëtin e tyne, me orendi edhe me gjâ të vet;

"b) Në krahinë nga prendimi edhe nga jugu i Pizrendit, në mëndyrë qi me i a lëshuem tokës së Pizrendit skajet e saja të natyrta: kufin' i ri qi ka me qenë i caktuem në vend, ka me unisë prej majes 729, nga jugu i Godenit edhe nga lindja e Qafës së Prushit, në drejtin veri-juguer, edhe ka me u bashkuem me kufin e 1913 në jug të Vaut (Vad) tue u përshkuem mbi majet 1996 (Pastriku), 2381 (Koritniku) edhe 2512 (në veri-lindje të Vaut), e tue lënë nga lindja skajin e tokës së banueme prej lisit të Gorës (mbas kartës në 1-200.000 të shtetit austriak me 23 Kalinduer 1911, e përbotueme prej institutit dheshkrues t' bashtrisë italiane);

„ c) Në krahinë nga prendimi edhe nga jug-lindja e Dibrës, në një mënyrë që m' e lënë plotsisht jashta tokës shqiptare rrugen e Dibrës në Strugë;¹

„ d) Në krahinë të Linit, në një mënyrë që me i lëshuem Shqipnis qytetin (sic) të Linit, edhe me i suguruem brî bregut t'Ohrit komunikacionet ekonomike midis Elbasanit e Korçës.

„ IV. Komisioni ka me pasë të drejtë me shoqnue, në trajtë konsultative, misë t' emnuem respektivisht prej shteteve që ndodhen nga njena edhe tjera anë e vís kufizore që ka me u caktuem. Ai mundet me marrë para sýsh kërkesat e paraqituna n' emën të qeverivet t' të këtyne shteteve, tue u munduem që rektifikimet që mund të bëhen mos të shkëpusin veç një popullësi sa më të pakët.

„ V. Më në fund të veprimevet, komisioni ka me shkruem një protokol që ka me i u paraqitë për pranim qeverivet që shenjojnë këtë vendim.

„ Bëmë në Paris, me nândë Nânduer një mij nândë qind njëzet e një.

„ *Hardinge of Penshurst.*

„ *Jules Cambon.*

„ *Bonin.*

„ *K. Ishii.*„

Mbas këti vendimi shihet qartas përfundimi që ka me marrë zgjidhja definitive e kufinit t' onë veruer, zgjidhje, të cilën kombi shqiptar, n' interesë të qenës së shtetit t' onë duhet t' a presë me gjak të ftoftë e me durim, i pështetun në një shpresë të gjallë n' ardhjen, e cila çfaqet plot premtime për atdhën t' onë të dashun.

(fund)

Hil Masi

Ex libris

Ligjët

Ligjët janë të nevojshme për të shkuemit mirë të qytetasve.

G. L. Guelfi.

Jemi shërbtorët e ligjeve për me këne të lirë.

Ciceroni

Për njeriun e virtutshëm ligja është balçëm, për njeriun e keq helm.

Zenone

Ligjët i bëjnë njerz të mirë.

Montesquieu

Antistene thote se ligjët nuk janë bërë për njerz të mirë, por për të keq.

Laerzi

Të përbuzurit e ligjeve është një shëj i kjarhtë i të ramit poshtë të njëj populli.

Segur

Të gjithë qytetasit janë baras përpara ligjës.

Ligja është baras për të gjithë. X.

Prej ligjeve të mira lën edukacioni i mirë.

Machiavelli

Sikurse është e pamundur për të bërë e i damshëm thimbi i sajë, kështu edhe ligja është e këndshme për të gjithë ata njerz që e veshetrojnë e e nderojnë vetën për ata që i shmangen.

Izokrati.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Nji popull sa mâ tepër të mira t' i kët ligjët e sa mâ mirë t' i veshetrojë aq mâ fort âsht i qytetnuem.

G. L. Guelfi

Me sundue tjerët âsht punë e fshtirë, më sa me përkrahë at qi sundon âsht punë e kollajtë: mjafton t' u ndigjohet ligjve.

C. Benso di Cavour.

Shteti mâ i keq ka ligjë mâ shum.

Tacitus.

Ligja duhet të jët sikur flamuri i nji populli të qytetnuem: e shëjtë, e pa prekme e për t' u mprojtë der ne

e mram prej të gjith atyne qi e kanë për ndër m' u quejtë qytetas.

P. Mantegazza

Ligja âsht per nji popull, sikurse ati për nji familje. Sikur në nji familje gjithshka shkon keq po së pat pushted mbî fëmij zâni i prindës, ashtu edhe në nji kôm gjithshka rrenohet po kje se ligja rri letër e dekun.

C. Gaird

Ah, kish të kishim të gjith zëll e vullnet për punë, dashtni për shoqi-shojnë, nderim për ligjët e sundimtarët, qi janë të detyruem me i vû në veprim, sa kish për të kënë fatlume Shqypnija!

X.

TUE I HJEDHË NJI SË LIBRIT TË Z. GODARTIT "SHQYPNIJA NË VJETIN 1921,,

Kûr botuem në numrin 2 të vjetit të kaluem të perkohëshmes s' onë perkëthimin e nji artikulli të çpallun në fletoren "Matin,, prej Zotni Godartit, patem thënë se miku i shkelqyeshëm po sa ka mërrijtun në vend të vet ka nisë me të vertetë me tregue dashamirsîn besnike e të thjeshtë për vend t' onë.

Qe se dashamiri besnik, Z. Godartit, po vjen me e forcue besimin qi kishim at kohë qi shkrueme ato fjalë për të tue na ditue me fakte se me të vertetë ka marrë për zemër, me nji bujarî të provueshme, mprojtjen e çështjes shqyptare me mënyrën mâ të

frytshme për me fitue mëndimin e pergjithëshme të botes në të mirë të Shqypnis e të Shqyphtarvet. Zotni Godarti, ndër këto dit e fundit na del perpara me nji armë apo vepër të ré e të fuqishme qi mund të qëllet mburoja a ma mirë me thënë përmbuzja e të gjith atyne mendimeve e paragjokimeve qi kanë në bân Shqypni e Shqyphtarë edhe ndër popuj e njerz të pa-anshëm e më të së drejtës vetëm për shkarkimesh e shpifjeve qi sendergjuen e krijuen pa pushue, me anë holimesh gjithfarësh, anmiqt e Shqypnis e të shqyphtarvet.

Arma apo vepra e zotni Godartit

është libri i çmueshëm që botoi një muej më parë nën titullin "*L' albanie en 1921*," (Shqypnija në vjetin 1921) në krye të cilit ndeshëmi në një parathënë të shkrueme plot ndjesi të nalta e njerzore prej mikut të vjetër të Shqypnís Z. Constant d'Estournelle. Sikur e ká tregue me veprat e tija të deritashme, Z. D' Estournelle e kallxon edhe vetë në krye të parathanes së librit të Z. Godartit, që Shqypnija apo më mirë me thënë fatkeqsija e saj e theku në zemër qysh se nisi veprimin në degë të diplomacís, kur pat këndë emnue sekretár i komísís së caktimit të kufijvet të Shqypnís së syperme në vjetin 1879. «Me gjithë që rasa të shuma, thotë miku i popullit t'onë, më pëngoishin me mprojtun çashtjen e shqyptarvet (atdheu i të cilvet u gjymtonte dhe u sakrifikonte para syvet të tij si pjesë e Turkís) prap gjeta rasa me krye detyren në të mprojtun të së drejtës pse rasat nuk mungojnë kurr po jemi na që i shmangemi me vullndet t'onë rasavet.»

Këto fjalë kishin për t'i mbyllë shtegun të gjitha pa drejtsinavet a po ligsvet që bëhen në ket botë në dâm të njëni tjetrit a më mirë me thënë në të shmangun të detyrvet.

Parathana e Z. d'Estournellit është një margaritar i çmueshëm në tregim ndiesish më të shkelqyeshme për njerzim, tue këndë që shifet se qysh ndermjet të pershkimeve e ngatresave të përbotshme të shkaktueme përgjithësisht prej unshís së Rusls militariste e të një diplomacije të pa shpirt, mërrijti me veprat e tija të pa-an-

shëm e të mbështetuna gjithkund në drejtsi e në sherbim të saj, me qitë në dritë të drejtën e me përmbyzë të shtrembten.

Ndjesit e Z. d' Estournelle-it duket se u çquen prej Instituteve më të mdha për sherbim të humanitetit. Edhe Fondi Carnegie në New-York e pat ngarkue me bân hetimet mbi të tana ato padí mizorinash që hudhshin bullgarët kundra serbvet e grekvet e këta kundra të parvet, aso kohe, kur nisen me u coptue njëni me tjerët mbi rrembimet që bân në trup të Turkís.

N' at kohë, si thotë Z. C. d' Estournelle në parathënë të tij, mbassi themelesa Carnegie i pat vû për barrë me zgjedhun njerzit që do të bajshin hetimet mbi të përgjakunat me njëni tjetrin të serbo-grekve bullgarve, zgodhi për ket detyrë kaq delikate zotni Godartin i cili u çque për drejtsi e pa-ansi me raportin që dha bashkë me shokun e tij Z. Dutton, që ishte prej anës së Shteteve të Bashkueme.

Në fund Zotni d' Estournelle flet për inisjativën që ka dashtë me marrë për të bân një hetim në Shqypni, si thotë ai, e thirrshin dhe e futshin pa pushue, por se nuk u nis vetë për ket punë, tue drashtë se do t' ishte tepër i anshëm .. Edhe berkova - thotë - atë që mund të shkante atje me ndër vetëm tue shikue ndrejtsi e me bân udhtimin në vend t' atë. Gjeta mikun Z. J. Godartin..

Zotni d' Estournelle shton me shumë bespe se Z. Godart i bân një sherbim shqyptarvet me udhtimin e tij në

Shqypni. - "Libri i Z. Godartit - sosë zotni d' Estournelle - të cilin jam fatbardhë me i a porositun botës me besim të mirë, është vepër e sinqertë, serioze e pa-interesë ashtu sikur mund t' u pritte prej tij. Është një dishmi, është në fund një porosi e një mbështetje».

Edhe me të vertetë se ky libër është i tillë e na nuk do të kishim shka me shtue më tepër në gjykim t' onë mbi gjykimin që i dha Zotni d' Estournelle në parathënë të vet për shka i përket sherbimit që i bën ky botim të drejtës vetë, shqyptarvet e mund të thomi edhe atyne shteteve t' interesueme në Shqypni e sidomos fqijvet t' onë, tue kënë që prej gjykimevet që ep një njëjri i pa-anshëm si Z. Godarti mbi Shqypni e shqyptarë kanë për t' u shmangë me rá më pertej ndër kurtha që kanë rá qeveritarët e tyne deri tash prej aventurjerve që kërkojnë me perfutue personalisht ndër çashtje shqyptare.

Me gjith këtë nuk po na rrihet pa folun pakës gjânsisht (deri ku munde-mi) mbi shkrimet që rreshton Z. Godarti në libër të vet për gjendjen e punët t' ona pergjithësisht.

Tue nisë me një hyrje të shkurtë mbi një gjykim të përshpikshëm mbi shqyptarë, zotni Godarti e dën mbra-pa veprën e tij ndër njëmbëdhjetë kapitina, tue njehun edhe atë ku janë rreshtue një tufë fotografijnash të vendeve t' ona, të muhaxhirvet shqyptarë e tjera.

Auktori me kaptinën e parë ka nisë

me shvillue e rreshtue një varg argumentash e gjykimesh mbi origjinën e shqyptarvet tue na tregue me dokumentime një kôm të veçantë në vëdi e tue shenue për vertetim shenimet e shkrimtarvet të pa-anshëm me gjykimë sidomos mbi fiziologji e histori të shqyptarvet.

Prej këndej zotni Godarti rreshton pershtypjet e mira që muer mbi Shqypni në vizitim që bëni ndër qytetet më të para, tue pasë fjalë lavdi për cilsit e vehtit t' ona si edhe për gjendjen t' onë pergjithësisht.

Nisë mandej auktori mirdashës i joni me tregue pershkimet politike e shoqnore t' onat prej kohës që u çpallë konstitutioni i Turkis, kohë që u dëftuen botësisht ndjesit e shqyptarvet për vêtsundimin e vendit të vet, e deri në ditët që Z. Godarti vizitoj Shqypnin e u vertetue mbi ndjesit e dishiret e shqyptarvet për pavarësi e për me kënë zotën në vendin e tyne.

Bashkimin komtâr të Shqyptarvet Zotni Godarti e çquen në një mënyrë të posatshme me tolerencen që kanë për nga âna e besimit tue provue me fakte e argumenta të shumta se populli i jonë nuk nderlikon fare çashtien komtare me atë të besimit e se prandej armonija më e mirë mbretëron ndermjet të gjitha elementeve të Shqypnis.

Në këtë rast auktori shpreh të përpjekurat e orthodhoksitet të Shqypnis për trajtimin e një kishe komtare augeerale, si edhe evoluconin e bektashismit, i cili besim — thotë Z. Godarti — i ka ndihmue e i ndihmon

pa pushue çashtjes komtare në Shqypni ndër të gjitha kohët e regjimet.

Miku i jonë i ka dhënë kujdes të math edhe të permblëdhurit të shenimeve të shuma mbi organizimet qeveritare të Shqypnis prej ditës qi kje bā kongresi i Durrësit e këndej.

Por sa është plot fitim për në tue na paraqitë botës së huej z. Godarti si njerz qi jemi të zot me organizue e me krijue themelesa qeveritare aq është plot rëndësi për shqyptarë kaptina e pëstë e librit të z. Godartit ku ka përshkrue përshkimet e fatit t'onë si kòm e Shtet, ku shifen çiltas rreziket në të cilat është përshkue Shqypnija nepër mjet traktatesh të mëshehta e ku çfaqet kjartas me fakte të shëndoshta se pështimi i Shqypnis prej coptimit rrodhi thjeshtë prej intransigencës kalorse e burrnore t'ish-presidentit të Shteteve të Bashkueme, Wilsonit, i cili mprojti çashtjen t'onë para Konferencës së Paqës, sidomos kundra përfaqguesvet t' Aleatve, me një shpirt drejtsije e humaniteti qi së ká fjalë për t' u tregue.

Nder dy kaptinat e fundit auktori i librit "Shqypnija në vjetin 1921," tregon se qyshë u pranue Shteti Shqyptar në Lidhje të Komevet e si rrodhi çashtja shqyptare kundrejt in-

vasjoneve serbe nder tokët t' ona e insinuationeve të Greqis për realizim të qellimeve të saja qi me i shkëputun Shqypnis viset e Jugut.

Në fund sjellë vendimet e caktimit të kufijvet, tue u kushtue kaptinen e mbramë tokve irredente shqyptare e tue provue natyren e thjeshtë arb-nore të Kosovës e Çameris të push-tueme kundra ç' do parimi e drejtsije prej Serbis dhe Jugosllavis, mbas vendimeve arbitrave të Konferencës së Londrës.

Zotni Godarti në mbarim të shkrimt të tij tregohet krejt optimist për pritjen e mirë të Shqyptarvet e perparimin e lulzimin e popullit t'onë si kòm i qytetnueshëm e qi dishrojmë me u qytetnue.

Tue sosë mbi gjykimin e vepres së dashamirit të Shqypnis e të shqyp-tarvet na duhet me shtue se populli shqyptar nuk ka shijue, kujtojmë deri në ditë të sotshme, një gjykim aq të mirë e të lavdueshëm për krejt se ç' i perket atij si kòm e si shtet e për t' i vertetue e provue të drejtën e pakontestueshme qi me u gjetun i lir e vetsundues në valle të popujvet të qytetnuem.

Criticus.

U R I M :

Shokvet të dashtun Z. Z. Zeq Prekës e Mat Kodhelit, ju urojmë fejesen.

QÂNDRA "ATDHEU", (VLLAZNIJA)

Rrokull Shqypnís

SHKODER - Me 14 të k. m. mërrijti prej Rromet në Shkoder i Perndritshmi e i Pernderueshmi Emzot Lazer Mjedja, Argjipeshkvi e Metropolit Apostolik i qytetit t' onë. Të pritunit qi i u bâ prej anës së popullit e të Klerit kje fort i permallshem.

N' oborr të Kishës së Madhe i Perndritshmi Barí i u fal nderës popullit per dashtní qi dishmoi per të, e porosi me pasë bashkim nder vedi per me muejtë me i lecue barren e rëndë të Zyres së vet të naltë e me mërrijtë me i sjellë krahinës s' onë një jetë të ré, një jetë perparimit e qetsijet per dobí të fës e t' Atdeut.

* * *

Prej një burimit të sigurtë po lajmohemi se Komisjoni i kufijve ka per të mërrijtë në Shkoder me 6 të marsit. Misat mâ të parë të Komisionit ijanë: Gjeneral Telini, italian; Nenkolonel Giles, ingliz, e Komandanti Perré, francez perposë shum ekspertave tjerë. Bashkë me Komisionin vjen edhe delegati jugosllav Kolonel Jovanoviçi.

Qeverija e jonë edhe nuk e ka zgjedhë perfaqsesin e vet qi do të marrin pjesë nder veprime të komisionit të kufijve.

* * *

TIRANË - Na shkruajnë prej Tiranet se Qeverija ka emnue Z. Mehmet Konitzen ambashator në London e Z. Midhat Frasherin në Paris.

* * *

Fletorja "Posta e Korçës," lajmon

se ligja e Bashkive u pranue prej Parlamentit e se shpejt ka per t' u vû në zbatim. Parlamenti vendoi qi mbas tashit në vend të fjalës "Perlimtare," ase "Katundari" të perdoret fjala "Bashki." Zgjedhjet e reja për kryetarë e këshilltarë të Bashkive kanë për t' u bâ sa mâ parë.

* * *

Këshilli Ministruer per me muejtë me i bâ bâll krizit financjar ka vendue me pré bankanota, qi kanë per t' u quejtë Lekë, per 3 miluj franga ár. Nji frang ár thohet se ka për të pasë vleften e 5 Lekve; kështu qi per një napulion kanë me u dashtë 100 Lekë. Nuk dijmë edhë se në çë mënyrë Qeverija ka për të sigurue të përhapunit e këtyne të hollave e se si ka me mërrijtë me ket mjet me permirësue ndopak gjendjen financjare të vendit.

* * *

Drejtoria e shtypit na lajmon se Këshilli Ministruer ka vendue qi per të gjitha degët e ndryshme të administrimit të sjellë sa mâ parë 1 organizator per postë e telegrafa prej Austrije, 1 organizator ushtrijet nga Austrija, 1 organizator financet prej Ingilterret ase Ameriket, 1 organizator bulqsijet nga Austrija, 1 organizator per shëndetsi prej Austrijet, 1 organizator administrimit prej Austrijet, 1 organizator Kacastret prej Austrijet, 1 organizator gjendatmerijet nga Austrija, 1 organizator per Polici prej Austrijet, 1 organizator per ministri të drejt-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
MARIN BARLETI
SHKODER (2018)

sís prej Austrijet, 1 organizator per arsim prej Ingilterret ase Austrijet, 2 profesora per shkolla normale prej Austrijet, 3 profesora per shkolla bulq-sije prej Austrijet, 4 a 5 profesora per shkolla femnore prej Austrijet e 6 profesora per internat prej Austrijet.

Shpresojmë se vendimi ka per t'u vù në veprim pa vanesë e se organizatorve kanë për të i u dhanë krejt mjetet e nevojshme per të rregullue marë e mirë të gjitha zyret qeveritare.

* * *

Na lajmojnë prej Tirane se Parla-menti pak dit para se të vëndojë pushimin ka pranue shestimin e Qeveris per të bā monopol shkrepcat, letrat e cingareve e letrat e lojës. Me këta artikuj, qi kanë per t'u shitë nga zyra e monopoleve e jo mē prej tregtarve, āsht shpresë se Shteti kē per të pasë nji milion franga ār fitim në vjetë.

* * *

Me 8 të Kalldorit pērfaqsesit e mēsuesve e të mēsueseve të Prefekturës së Durrsit kanë mbajtë nji kongres në Tiranë ku kanë formue Lidh-nin magjistrale.

Këjo shoqni ka per qellim me forcue bashkimin, me i dhanë shkas perparimit e naltimit moral e shoqnuer të mēsuesve si edhe me u perkujdesue per permirsim të gjendjes ekonomike të tyne.

Qandra e pergjithëshme e shoqnis gjindet në Tiranë. Der tashti janë hapë degë në Durrës, Krue, Shjakë e Kavajë e āsht shpresë se shoqnija ka per të pasë ndihmen e perkrahjen edhe të qyteteve tjera të Shqypnis.

Nisjatorve u urojnë qendrim e vullnet të mirë në punë qi kanë nisë e shoqnis perparim në qellimin e sajë të naltë.

* * *

Me 31 të Kalldorit kē deke në Napul Akille Torelli, italo shqyptar e shkrimtar i vlerë per vepra dramatike e komedina. Ka pasë lē në Napul me 5 të majit 1841 e qyshë në moshen 20 vjetësh ka pasë nisë të punojë në degen theatre. Krpevepra e tij āsht komedija «I mariti».

A. Torelli kje kryetar i shoqnis «Gjergj Kastrioti» e me 15 qershuer të vjetit 1903 pat kryesin e të katertit kongres shqyptar qi u mbajtë në qytet të Napulit për të permbledhë në nji federatë të gjitha shoqnit komtare me qellim qi me perkrahë e me mprojtë mē mirë të drejtat e komit t' onë. Pat miqsi me shum shkrimtarë të vlerë t' Italis nder të cilët po na kande të permëndim Aleksander Manzoni-n, Prati-n e Maffei-n.

* * *

Me 6 të frorit Konklavi zgodh per Papë Akil Ratti-n, Arqipeshkvin e Milanit, i cili i vuni vedit ēmnin Piu XI. Papa i ri leu në Desio, në krahinë të Milanit, me 31 Marc 1857. I njoftun si nji nieri me kulturë të kthellë, sidomos në lamë të shkenceve historike, kje zgjedhë në vjetë 1907 Prefekt per të drejtue Biblioteken Ambroziane të Milanit. Në kohë të luftës kje ēmtue edhe Prefekt i Bibliotekës Vatikane e me 6 të qershorit 1919 kje çu prej Benediktit XV si Nunc Apostolik në Poloni. Me 13 qershuer 1921 Benedikti XV e bāni Kardnal e Arqipeshkev të Milanit.

Papës së ri i urojmë jetë e shndet e kunorim ē plotë qder të gjitha dishiret e në vullnetin e shjte qi kē për najtīm tē popujve tē travajuem prej kobit tē luftës sē pērbotshme.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

FALNDERJE

Gjith asajë gjiní, miqvet e dashamirvet qi patne mirësin me na percjellë në vorresë të dashtunen e të paharrushmen

L I Z Ë

si atyne qi deshtne me na ngushllue mrapa me vizi-
ta e më një mndyrë të veçantë Klerit e shkollës Sti-
matine, u sjellim falnderimet mâ të perzëmerta

Shan Zadrime e familja

.....

ÇPALLJE

I nenshkrue mi diplomë në degën e Drejtësis t' U-
niversitetit t' Athinës e në shkollen pozitive të Romës
e i pratikuem, ka çilë zyrën advokatore në Tiranë e
merr përsipër çdo farë padina civile, tregtare, penale,
administrative e të gjykatores fetare.

Tiranë Rrug' e Dibres Nr. 11.

Stavro M. Vinjau

.....

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)